

Viðmerkingar:

Er støðan hjá teimum eldru - og serliga teimum veiku eldru - nóg góð og trygg?

Í Føroyum búgva 45.000 fól. Av hesum eru 6.150 yvir 65 ár. Av teimum verður roknað við, at 10% eru so mikið óhjálpin, at tey hava tørv fyri upphaldi á einum stovni. Eftir hesum skuldi tørvurin hjá okkum verið 615 stovnspláss. Men vit hava bara 327, sigur Sigvald Kristiansen, sum vísir á stóra tørvinn á stovnsplássum til tey eldru

Hesa seinastu tíðina hava viðurskiftini hjá fólkapensjónistum ofta verið umrødd, bæði í útvarpi og sjónvarpi og í bløðunum, ikki tí, at alt er so gott og í lagi hjá teimum eldru, tvørtur ímóti. Pensjónistar gera meira og meira vart við seg og vísa sína ónøgd við mongum viðurskiftum hjá teimum, hóast tað má sigast, at tolin hava tey eldru verið. Lyftir um bata tróta ikki frá teimum ymsku politisku flokkunum, men lítið og einki hendir.

Fólkapensjónsupphæddin er aftursigld, heimarøktin er ikki komin upp á hædd við tað, sum nútíðin krevur. Øll, sum hava við hesi eldru veiku at gera, eru pøst og overvaði, tí ov knøpp tíð er avsett til hvønn einstakan, um alt skal náast. Tað er lætt at ávísja, at alt ov lítið av peningi er avsett til at veita ta mest neyðugu hjálpin í heiminum, tí møguleikarnir fyri at veita hana aðrastaðni eru sera smáir, sum tøluni niðanfyrir so týðuliga siga frá. Vit gerast alsamt eldri, og aldurnir heva við sær fleiri brek og sjúkur, so tey veiku í hesum aldursbólkinum verða fleiri í tali, tey koma sostatt at hava brúk fyri meira hjálpi og lætta í teirra egna umhvørvi heima. Núverandi skipan er góð, men má útbyggjast munandi.

Her skal ikki røðast so nógv á hesum sinni um fólkapensjónsupphæddina, sum summi kanska klára seg so dánt við, men nógv ikki, heldur ikki skal so nógv sigast afturat um tørvinn á hjálpi heima, sum er nógv størri, enn orka er til í løtuni. Men eg ætlaði mærl at umrøða tann partin av

eldraumsorgan, sum verður teimum veikastu fyri, tey, sum hava dagliga røkt fyri neyðini, sum ikki kann fremjast í heiminum vegna ringar umstøður heima, ella tí at støðan hjá tí einstaka er so ring, at ikki ber til at vera heima. Tað kann vera knappliga ákomin sjúka, sum heva verandi brek við sær, og sum ger, at onnur mugu vera um viðkomandi alla tíðina. Tað kunnu eisini vera fól, sum sita í einsemi og ikki eru før fyri at fara út fyri dyr, ella har eingin næstringur er at vitja. Hvat hava vit av møguleikum til slík hjálparleys fól, sum flest eru í eldra aldursbólkinum?

Vit hava sjúkrahús, sum taka ímóti øllum, sum eru álvarsliga sjúk, har tey verða kannað og viðgjørð so gott, sum tað nú einaferð ber til. Tá hetta er liðugt, skal kanska eftirviðgerð fara fram, ofta aðrastaðni

burturav er í Havn við 33 plássum, meðan hini taka sær av teimum meira óhjálpinu og røktartørvandi eldru.

Umframt nevdu Røktarheimini og Ellisheimi eru fleiri eldrabýli og sambýli og vistarheim ymsastaðni í landinum. Hesi eru ætlaði teimum eldri óhjálpinu, sum ikki er pláss fyri á teimum stórru heiminum. Tað eru smærri eindir í ymskum kommunum, har tørvurin á búplássum fyri eldri er so stórir, at kommunurnar hava sæð seg noyddar til at gera okkurt fyri sínar borgarar.

Hetta verður gjørt í samstarv við landsmyndugleikarnar við stuði gjøgnum Almennastovuna og í samstarvi við heimarøktina. Hesi smærri heimini vísa seg at vera ein sera góð hjálpi í umsorganini fyri teimum meira veiku eldru, sum her kenna seg væl við

bæði fóst búpláss og umlættingarpláss - og síðani gerast ein úrskurður yvir støðuna í dag.

Fyri alt Føroyar eru 327 tøk búpláss, her er íroknað eitt sambýli í Vági við 10 plássum, sum verður tikið í brúk í 1999.

Á bíðilista standa 644 fyri allar Føroyar. Hesi eru fól, sum ynskja at koma inn á eitt røktarheim, ellisheim ella sambýli, annaðhvørt sum fastbúgvandi ella til umlættingar.

Í Føroyum búgva útvið 45.000 fól. Av hesum eru 6.150 yvir 65 ár. Av teimum, sum eru yvir 65 ár, verður roknað við, at 10% eru so mikið óhjálpin, at tey hava tørv fyri upphaldi á einum stovni. Eftir hesum skuldi tørvurin hjá okkum verið 615, men vit hava bert pláss fyri 327. Eftir tølunum omanfyri 327 + 644 = 971 er tørvurin upp aftur størri. Møguliga koma summi nýn á bíðilistunum fyri fleiri ferðir, so fyrvirni skal takast, um hetta tal er púra beint, men hóast hetta fyrvirni, so er týðuligt, at tað eru alt ov fá tøk búpláss til veik og óhjálpin fól í okkara samfelag.

Tá tosað verður við leiðarar á hesum ymsku stovnunum, so skilist væl á teimum, at tey eru ørkymlað av teimum longu bíðilistunum. Tey vita ikki síni livandi ráð. Hvør skal takast inn, og hvønn skulu tey siga nei til? Tað eru bert tey ávísu plássini, hvat er so at gera? Tey avvarðandi mugu so taka um endan, og tað verður eisini gjørt bæði væl og virðiliga. Heimarøktin, heimasjúkrasystarar og kommunulæknar hjálpa so til, har tað krevst. Abótur í heiminum eru ofta neyðugar, og kann hjálpi fáast til hetta eftir umsókn. Somuleiðis er eisini ofta brúk fyri hjálpartólum, sum Hjálpartólamiðstöðin kann skaffa til vega. Men ynskjandi var, at munandi betri hjálpi varð veitt teimum eldru, so tey kendu seg meira trygg. Meira heimahjálpi, eisini

Sigvald Kristiansen, kommunulækni hevur kannað tørvinn á ansingarplassum til eldri

uttan fyri vanligu dagar-beiðstíðina, helst við møguleigari tilkalluhjálpi um náttina. Tað vildi verið ein tryggileiki hjá nógvum av teimum meira ússaligu eldru, sum eru heima hjá sær sjálvum.

Fyri 25 árum síðani var nógv tosað og skrivað um eldrarøkt og ellisheim. Samfelagsviðurskiftini hjá okkum vóru tá í ferð við at broytast, og hendan broyting er farin fram við miklari ferð á so at siga øllum samfelagsøkjum. Men fyri at halda seg á økinum fyri eldrarøkt og samanbera hana við nútíðina, so kann stutt sigast, at avvarandi myndugleikar høvdu ikki serliga stóran áhuga í hesum máli tá, ávís bløð talaðu beinleiðis ímóti at byggja ellis- og røktarheim, tann vanligu hugsanin var, at fól skuldu vera í sínum heimi og passast av teimum avvarðandi til doyggjandi dag. Soleiðis var tað í gomlum døgum, og soleiðis átti tað framhaldandi at vera.

Men í dag er hugburðurin til eldrarøkt broyttur munandi. Myndugleikar, bløð, almenninurin, øll taka nú undir við, at tey veiku eldru skulu fáa betri og tryggari umstøður.

Samanbera vit tøluni fyri 25 árum síðani við tey í dag,

so vóru tá umleið 4000 fól yvir 65 ár, nú 6150, tá vóru 100 tøk pláss til eldri, í dag 327. Tørvurin var tá umleið 200, í dag yvir 600.

Eldrarøktin er munandi batnað hesi 25 árin, men vit hava ikki fylgt við í útbýggingini av eldra-bústøðum, helst hevur kreppan, sum rakti alt samfelagið so hart, havt sína ávirkan her. Hetta verður ikki møgulegt at vinna inn aftur í bræði. Men tað eru framvegis nógv eldri, sum hava meira hjálpi fyri neyðini, so í fyrsta umfari má heimahjálpin víðkast munandi við eyka heimahjálpi alla tíð á samdøgri, samtíðis sum kommunurnar seta á stovn fleiri sambýli og umlættingarpláss.

Tað er einki at ivast í, at eldri hava tað betri nú enn fyri bara 25 árum síðani, men enn krevst nakað, áðrenn vit kunnu siga, at støðan hjá teimum veiku eldru er sømilig fyri eitt samfelag sum okkara.

Sigvald Kristiansen

Výrlit yvir støðuna í hvørjari sýslu sær:

	Tøk búpláss	á bíðilista
Norðoya sýsla	62	95
Eysturoyar sýsla	70	119
Norðstreymoyar sýsla	14	15
Suðurstreymoyar sýsla	89	332
Vága sýsla	34	38
Sandoyar sýsla	18	5
Suðuroyar sýsla	40	40
	327	644

enn á sjúkrahúsinum, men sjúklingurin skal framvegis røktast og ansast á besta hátt, og ber ikki til at gera hetta heima, so koma røktarheimini inn í myndina.

Vit hava 5 stórru ellis- og røktarheim í Føroyum við umleið 200 tøkum plássum. Hesi eru partvís ætlaði sum ellisheim. Eitt ellisheim

góðari røkt og í tryggum umstøðum.

Eina uppgætt yvir búpláss havi eg fingið til vega við at ringja til øll heimini, sum taka sær av teimum eldru, eisini hvussu nógv standa á bíðilista til at koma inn á hesi heim. Aftaná skal ein meting gerast yvir tørvinn á búplássum - her meint við

Tað er einki at ivast í, at eldri hava tað betri nú enn fyri bara 25 árum síðani, men enn krevst nakað, áðrenn vit kunnu siga, at støðan hjá teimum veiku eldru er sømilig fyri eitt samfelag sum okkara, sigur Sigvald Kristiansen